ב [א]ובקרן מערבית דרומית היו שני נקבים כמין שני חוטמין דקין שהדמים הניתנין על יסוד מערבי ועל יסוד דרומי יורדין בהן ומתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון: **ג** [ב]למטה ברצפה באותו הקרן מקום היה שם אמה על אמה וטבלא של שיש וטבעת היתה קבועה בה שבו יורדין לשית ומנקין אותו [ה] [ג]וכבש היה לדרומו של מזבח ל"ב על רחב ט"ז ורבובה היתה לו במערבו ששם היו נותנין פסולי חטאת העוף: **ד** [ד]אחד אבני הכבש ואחד אבני המזבח מבקעת בית כרם וחופרין למטה מבתולה ומביאין משם אבנים שלמות שלא הונף עליהן ברזל שהברזל פוסל בנגיעה ופגימה [א]לכל דבר [ה]נפגמה אחת מהן היא פסולה וכולן כשרות ומלבנים אותן פעמים בשנה אחד בפסח ואחד בחג והההיכל פעם אחת בפסח רבי אומר כל ע"ש מלבנים אותן במפה מפני הדמים לא היו סדין אותן בכפים של ברזל שמא יגע ויפסול שהברזל נברא לקצר ימיו של אדם והמזבח נברא להאריך ימיו של אדם אינו בדין שיניף המקצר על המאריך: **ה** [ו]וטבעות היו לצפונו של מזבח ו' סדרים של ד' ד' וי"א ד' של ו' ו' שעליהן שוחטים את הקדשים בית המטבחים היה לצפונו של המזבח ועליו ח' עמודים ננסין ורביעים של ארז על גביהן ואנקליות של ברזל היו קבועין בהן וג' סדרים היה לכל אחד ואחד שבהם תולים ומפשיטים על שולחנות של שיש שבין העמודים: **ו** [ב][ז]הכיור היה בין האולם ולמזבח ומשוך כלפי הדרום [ח]בין האולם ולמזבח כ"ב אמה [ט]וי"ב מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושלחה אמה אמה אמה ורובד ג' אמה אמה ורובד ג' והעליונה אמה אמה ורובד ד' רבי יהודה אומר העליונה אמה אמה ורובד ה': **ז** [ג][י]פתחו של אולם גובהו [ד][י](כ' אמה ורחבו מ' אמה) [ה]וה' מלתראות של מילא היו על גביו התחתונה עודפת על הפתח אמה מזה ואמה מזה ושלמעלה ממנו עודפת עליה אמה מזה ואמה מזה נמצאת העליונה ל' אמה ונדבך של אבנים היה בין כל אחד ואחד: **ח** [ו]וכלונסות של [י]אבן היו קבועין מכתלו של היכל לכתלו של אולם כדי שלא יבעט ושרשרות של זהב היו קבועין בתקרות האולם שבהן פרחי כהונה עולים ורואין את [י]העטרות שנאמר [א]והעטרות [תהיה] לחלם ולטוביה [ולידעיה] ולחן בן צפניה לזכרון בהיכל ה' וגפן של [ח]זהב היתה עומדת על פתחו של היכל ומודלה על גבי כלונסות כל מי שהוא מתנדב עלה או גרגיר או אשכול מביא ותולה בה א"ר אליעזר ברבי צדוק מעשה היה ונמנו עליה שלש מאות כהנים לפנותה:

הדרן עלך המזבח

ומביא אבנים מפולמות וכו' וזהו סובב ומביא מלבן כ"ח על כ"ח וגובהו ג' אמה ומביא אבנים וכו' וזהו מקום המערכה ומביא מלבן אמה על אמה וגובהו אמה וזהו מקום הקרנות וכן לכל קרן ואע"פ שהדברים האלו מבארים צורתו בנפש ואין צורך לציירו בחושים עם כל זה אני מציירו כמו שייעדתי להוסיף ביאור: וזה הוא צורת המזבח (ח): ועתה אשוב לדקדק במדותיו כבר אמרו שכל האמות הנזכרות במשנה היא אמה בינונית והיא בת ו' טפחים וכבר זכרנו בפי"א ממנחות שאמות מזבח הזהב וקרן המזבח והסובב והיסוד היא באמה בת ה' טפחים ושאר אמות המזבח באמה בת ו' טפחים כך באה הקבלה ורמזים לזה מיחזקאל כשאמר ואלה מדות המזבח באמות [ג]שיהא למזבח שתי מדות באמות יכול יהא כולם באמה אחת בת ה' טפחים ת"ל באמות אמה אמה וטופח שתהא יתירה על חברתה טפח כאילו אמר שקצתו מודדין באמה קטנה וקצתו מודדין באמה וטפח. והעולה בידינו מן הש"ס בהאי אמר עיון אכוך שגובה היסוד חמשה טפחים וכן כניסתו וגובה הסובב שלשים טפחים וכניסתו ה' ועל כניסת הסובב בלבד הוא שאמרנו שהסובב באמה בת ה' טפחים וגובה מקום המערכה י"ח טפחים וגובה כל קרן ה' טפחים אבל ריבוע הקרן הרי הוא ששה על ששה לפיכך יהא כל גובהו נ"ח טפחים מתחילתו כ"ט ויהא חוט של סיקרא בו' טפחים נשארות מן הסובב וזה [ט]לאמה אמה ממנו שכן אמרה המשנה בעולת העוף שדינה שתעשה למעלה כמו שנתבאר בה' מזבחים: ואמרו עלה לכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית ומולק את ראשה כו' ואם עשאן למטה מרגליו אפי' אמה אחת כשרה לפי שכבר נתבאר שהעומד על כניסת הסובב יהיה בין רגליו ובין חוט של סיקרא שמפסיק חצי גובה של מזבח אמה אחת והואיל והענין במדות כמו שאמרנו הרי הוא מבואר כי מה שאמר נמצא שלשים על שלשים הרי שלשים וב' טפחים על שלשים וב' טפחים לפי שלא כנס אלא ה' טפחים כמו שאמרנו וכן אמר נמצא כ"ח על כ"ח היינו כ"ח וד' טפחים על כ"ח וד' טפחים אלא שהוא לא מנה הטפחים לפי שהם פחות מאמה וכיון דלא הוי אמה לא חשיב ליה וזה המאמר קיים וכבר הפלגנו בבאור מדות המזבח כפי מה שעלה בידינו מדברי המשנה והתלמוד ותוספתא והנה אנו מתחילין לגמור המאמר בו: **ב** אחר שאמרנו שהיסוד סובב בד' רוחות כמו שהקדמנו חוזר ושתכו אותו מב' צדדין עד שיהא סיבוב היסוד למזבח בצורה זו (ט) ומן הצורה הזאת יתבאר לך מה שזכר כאן ויתבאר לך שקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד וכבר נתבאר בה' מזבחים ששירי דמים כולם יש מהם שנשפכין על יסוד מערבי ויש מהם שנשפכים על יסוד דרומי לפיכך נתן הב' נקבים בקרן מערבית דרומית [י]מן היסוד כמו שאמרנו בצורה זו ודע שהסובב נקרא סובב לפי שהוא סובב המזבח בד' רוחות גמורות שהפך היסוד: **ג** כבר אמרנו פעמים שהיתן נקראים הנקבים שנגרר מהם יינות נסכים והם מתקבלים ג"כ במקום אחד תחת האבן יקרא שית וכבש הוא המעלה שעולים עליו למזבח לפי שאין בו מעלות שנאמר לא תעלה במעלות על מזבחי אבל יורד ומתמעט ועולין בו כדרך שעולין בהר וצורתו דומה לצורה שקורין בעלי הנדסא ובלשון ערבי אלמנסור בשוה והיה ערך היפועו ל"ב אמ' ואורך משיכת שטחו מארך ל' אמה ורחבו ט"ו אמה כמו שזכרנו וזו היא צורתה (י) וכשתרצה לציירו בשכלך לגמרי תחשוב אותו בעזרה לדרום המזבח ויהיה המרחק שמחזיק העזרה מצפון לדרום ל' אמה וממזרח למערב ט"ו אמה ואם תמשוך חוט מקצתו הסמוך לקרקע עד ראשו שאצל קרנות המזבח יהיה ל"ב ואני הרביתי לדבר עליו יותר מן הראוי אמרו בתלמוד ב' כבשים קטנים יוצאין מן הכבש שבהן פונים ליסוד ולסובב מובדלין מן המזבח כמלא נימא: ומ"ש ורבובה היתה למערבו. רצה לומר מערב הכבש היתה בכבש עצמו גומא שמשליכין בה פסולי חטאות העוף אמר בתוספתא דזבחים חלון היתה שם במערבה של כבש אמה על אמה ורבובה היתה נקראת ששם זורקין פסולי חטאת [ס][העוף] עד שמתעבר צורתם ויוצא לבית השריפה: **ד** לפי שזכר שהיו מנגבים אותו במפה אמר שטעם שמחמתו אסור להחליקו בכלי החליקה והיא לדידה של ברזל שמחליקין בה הבנאין הכותלין ונקראת כפים מירלה שמא יגע הברזל באבני המזבח ואח"כ הגיד ארחקת השם יתברך לו ההרחקה הזאת הגדולה ואמר שהברזל וכו': **ה** כבר אמרנו במסכת תמיד שאלו הטבעות הן שעשה יוחנן כ"ג קבועות בקרקע לאסור בהם רגלי הבהמה בשעת שחיטה ואונקליות המזלגות ושלחנות של שיש היו שם והם מ' וידוע מתוך [מה] שהקדמנו בסדר זה שכל קרבנות הציבור קדשי קדשים שחיטתן בצפון ולפיכך קבועות הטבעות בצפון וכן בית המטבחים: **ו** אלו הי"ב מעלות כבר ציירנו אותם ודברנו עליהם במקומותם: אח"כ אמר שכותל האולם היה בנוי כסדר הזה והוא שאמה אחת מגובה הכותל לארכו היה חלק וזהו כשאר הכתלים אח"כ בנין בולט מהכותל כגון כצורה גבהו ג' אמות אח"כ מרחיק אמה ג"כ ויוצא בנין והוא הנקרא רובד וכן כל בנינו אמה ורובד שלש וכאילו הוא אומר אמה כותל ורובד שלש מרחיק אמה בכותל ורובד שלש עד שהיו אלו בולטין כצורות לכצורה העליונה והיתה בו ד' אמות וכן היה סובב ההיכל כמו שיתבאר בפרק זה לפיכך היתה צורת הכותל כן (יא): **ז** מלתרא. הקורה המפותחת שבה חופרין צורות ודמיונות והיא שקורין לה הבנאים בלשון ערבי מקרני"ן ואומר במערב מקרבין וכבר זכרנו זה בעירובין וחכמים קורין אותה מלתרא והקבוץ בלשון המשנה מלתראות: ומילא הוא שם למין הקורות שבהן היה הפיתוח הזה או שם לבנין ההוא הנקרא מקרבין ואמר עוד שהמערכה של אבנים היתה בין כל מלתרא ומלתרא ואע"פ שכל אחת עודפת [ס]אורך כמו שאצייר עכשיו היתה ג"כ כל אחת יוצאת על האחרת ולא היו כולם בשטח אחד עד שהם מגיעות בפתח האולם כמין דבר בולט כמו שהוא מפורסם בבניינים הגדולים וזו היא הצורה (יב): **ח** כדי שלא יבעט. פירוש כדי שלא יטה הכותל באמצע לרוב גובהו. ולפיכך עשו משענות נמשכין מן כותל האולם עד כותל ההיכל שישען כל אחד משתיהן על חבירו: ועשו צורת גפן של זהב על פתחו של היכל להתברך בגפן לפי שכנסת ישראל נמשלה לגפן כמו שהוא מפורסם בכתוב וכל מתנדב זהב להיכל ר"ל להוציא הזהב בעצמו בתפארת ההיכל לפי שהיה כולו מצופה זהב עושה מאותו השיעור שמתנדב דמות עלה או גרגיר או אשכול ותולין אותו שמה ומה שאומר שלש מאות כהנים הוא דרך גוזמא אבל ר"ל בזה היו מתקבלים עליה רבים [ו]וכבר עלה בזה מה שהיה צריך להגיד רבים לטלטלה וזו היא שדברו בה לשון הבאי מכלל השלשה דברים כמו שאמרנו בפ' שני [ז]ממדות: הדרן עלך המזבח

מסורת הש"ס

א) זבחים סב., ב) [ענין זה בזבחים נט.], ג) [עירובין דף ב.], ד) [ארבעים ורחבו עשרים], ה) עירובין ג., ו) נ"ל ארז. יעב"ץ, ז) [כתוס' תוס' גיטין ז. ד"ה עטרות וכו' בשם הגאונים פי' כעין כיפות מוזהבות שעושין במטמונות], ח) תמיד כט. [חולין כו:], ט) נ"ל לאמר, י) נ"ל כארך.

שיטה מקובצת

א] ופגימה בכל דבר כן גירסת הערוך בערך פגם: ב] גובהו ארבעים ורחבו עשרים עירובין דף ב ע"א: ג] באמות אמה אמה וטפח אמור (ב"ג) [בבא מציעא] מתוספתא דכלים שיהא: ד] דרומית אמה מן: ה] חטאת העוף עד: ו] על תיבת וכבר ועל תיבת לטלטלה נרשם עליהם קו להורות כי לפי"ד ראוי למחקו: ז] שני מתמיד תיבת ממדות נמחק:

תורה אור השלם

א) וְהָעֲטָרֹת תִּהְיֶה לְחֶלֶם וּלְטוֹבִיָּה וְלִידַעְיָה וּלְחֵן בֶּן צְפַנְיָה לְזִכָּרוֹן בְּהֵיכַל יְיָ: [זכריה ו, יד]

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ב מהל' בית הבחירה הלכה יא:
ה ב מיי' שם הלכה יב:
ו ג מיי' שם הלכה יג:
ז ד מיי' שם פ"א הל"ד:
ח ה מיי' שם הל' טו:
ט ו מיי' שם פ"ה הל"ד:
י ז מיי' שם פ"א הל' ז:
יא ח מיי' שם פ"ד הל"ב:
יב ט מיי' שם פ"ז הל' ד:
יג י ב מיי' שם פ"ד הלכה ח:

פי' הרא"ש

פסול טומאה ורפב"ל אמר פסול העוף וחטאת העוף היתה נעשית בקרן מערבית דרומית ולכך היתה רטובה כלומר הקרן: **ד** מבקעת בית הכרם. שם מקום שנא' [ירמיה ו] ועל בית הכרם שאו משאת ושולחין שם [illegible]

פי' הרא"ש

אמר לשם השמוטה [מ"ס]: **ו** הכיור היה בין האולם ולמזבח משוך כלפי דרום. בפ' קדשי קדשים [נט.] מוקי לה כר' יוסי הגלילי דאמר כולו מזבח בצפון קאי והיה המזבח א) כולו כנגד חצי פתחו של היכל (היה המזבח): משוך כלפי דרום. ולא היה יכול לתתו בין המזבח והאולם דתניא בפ' קדשי קדשים [נט:] ר' יוסי הגלילי אומר מתוך שנאמר [שמות מ] ונתת את הכיור בין אהל מועד וגו' ואת מזבח העולה וגו' מזבח בפתח אהל מועד ולא כיור בפתח אהל מועד היכן היה נתנו בין האולם ולמזבח משוך [קימעא] כלפי הדרום מיד שכלה המזבח נתן את הכיור ותראה קצת כשומד בין האולם ולמזבח ופריך התם ולוקמיה מכותל [אולם] ולצפון בבין האולם ולמזבח ומשני אמר קרא לשונה שיהא לפון פנוי ב) מכולם: וי"ב מעלות היו שם גרסי'. וכן מוכח פ"ק דיומא [דף טז.] דקא חשיב מנין אמות שעל מעלות הר הבית ואי גרסי' י"ג מעלות לא היה [illegible] יהודה אומר העליונה אמה אמה ורובד וצ"ל דקאמר רובדים לר' יהודה לא היה כלל מהן אלא רובד שתים דלא נמי הכי הוי כ"ג אמות בין האולם ולמזבח ואין לומר דלהכ"ג

שהמזבח יכול לטות גדול עד ששים כדאמרינן בפ' קדשי קדשים [דף סב.] והיינו דפי' כיסוי הדם ה"ק על כרחך קדשים לא נפני כיסוי דלא הוסיפו על המזבח ועשאו של ס' אמה א"א להוסיף עליו א"נ היו מקלסין מן הסיד היטן: ורבי סבר דבכל ע"ש היו מלבנין אותו. ולא בסיד אלא במפה מדיחין אותו: ולא היו סדין אותו בכפים. (של סיד) אתאן לת"ק: כף ברזל. הוא כלי אומנות שטחין בו את הכותל אלא בכף של עץ היו סדין אותו: **ה** וטבעות היו לצפונו של מזבח. דרוב קדשים שחיטתן בצפון ולא היתה הטבעת עגולה אלא כמין חצי טבעת ועולה ויורד במקום תפירה ונותן צואר הבהמה בטבעת ומותב רלפם הטבעת בקרקע: ו' סדרים. זה אצל זה ממערב למזרח וכל סדר ד' ד' מצפון לדרום טבעת א' לכל משמר ומשמר לכ"ד משמרות: וי"א ד' סדרים. וכל סדר ו' טבעות: שעליהן שוחטים את הקדשים. פלס על יקן: בית המטבחים. מקום שחיטה והפשט ונתוח ורחיצת קרביים ומעי מעיים: ועליהן ח' עמודי ננסים. משנה זו פרשתי בתמיד פרק

דס"ל לר' יהודה דבין האולם ולמזבח כ"ג אמות דהא בפ"ק דיומא [שם] (דפוק) [דפיק] לאוקמיה מתניתין דמדות כר' יהודה ואי בין האולם ולמזבח כ"ג אמות היכי אתיא סוגיה הא תנן לקמן [פ"ה מ"א] דכל העזרה היתה אורך קפ"ז וקחשיב בין האולם ולמזבח כ"ב אמה וקשה לי לפי זה אמאי קאמר אמה אמה ה"ל למימר שתי אמות ויש גורסי' רום מעלה חצי אמה ושלשה חצי אמה אמה אמה ורובד ג' אמה אמה אמה ורובד ג' העליונה אמה אמה ורובד ד' וה"פ לכל אמה ואמה שמגביה הקרקע עושה רובד ג' אמה למעל' הראשונה היה גובה חצי אמה ולמעלה השניה רובד ג' אמות הרי לב' מעלות ג' אמו' בשטח הקרקע לד' מעלות ו' מעלות לח' מעלות עוד שתי מעלות ג' אמות וחצי הרי י"ו אמות וחצי ולב' מעלות אחרונות ד' אמות וחצי כי היה הרובד ד' הרי כ"ב אמות שבין האולם ולמזבח ולא ה"ל למימר העליונה אמה אמה אלא העליונה אמה ורובד אלא אגב שיטפא אמרינן תנא: **ז** וחמש אמלתראות של מילא. עץ שגדלים עליה עפלים וגם הוא נקרא ארז דכמה מיני ארזים הן

חשק שלמה על פי' הרא"ש א) נ"ל כלה. ב) במדות שם נג. הגי' מעלות.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com